

Dasychira pudibunda L. ab. concolor Stgr.

In de Ent. berichten van 1 Jan. 1927 no. 153 maakte ik melding van de vangst van *D. pudibunda L. ab. concolor* STGR. op licht, den 15^{den} Mei 1926 te Amsterdam, in welke zelfde berichten gelijktijdig eene beschouwing voorkomt van den Heer Dr. J. TH. OUDEMANS over deze aberratie en het voorkomen hiervan in Nederland, mede in verband met de vangsten van de Heeren Ir. VAN WISSELINGH en wijlen TUTEIN NOLTHENIUS.

Hoewel de Heer J. TH. OUDEMANS in deze beschouwing aandrang op nadere mededeelingen over vangsten van deze *ab. concolor*, heb ik sindsdien niets meer daarover gehoord.

Wat Amsterdam betreft, heb ik na 1926 geen enkel exemplaar van den stamvorm, noch van de ab. op licht zien afkomen.

In de maand Augustus 1932 vertoefde ik te Enschede en klopte in de gemeente Lonneker een drietal jonge rupsen van deze soort, waarvan ik 16 Mei 1933 een ♂ en ♀ van den stamvorm verkreeg, benevens een zeer groot ♀ van de *ab. concolor* (vlucht 59 m.m.).

Dit laatste exemplaar heeft eenkleurig zwartgrijze voorvleugels met een spoor van witte bestuiving; de dwarslijnen zijn geheel verdwenen. Achtervleugels veel donkerder dan bij den grondvorm, de onregelmatige dwarsstreep daarop is nog even te zien.

Naar ik meen is uit den achterhoek van Overijssel (Twenthe) het voorkomen der *ab. concolor* nog niet bekend en zouden we dus nu 5 ver uiteengelegen vindplaatsen kennen, nl. Nijmegen, Leuvenum, Putten, Amsterdam, Lonneker (vlak bij Enschede).

Amsterdam, 30 Juni 1933. G. S. A. V. D. MEULEN.

Lycaeides (Lycaena) argyrognomon Brgrstr. en argus L.

I. Een nieuwe vindplaats van *L. argyrognomon* Brgrstr. Onder mijn talrijk inlandsch materiaal van *L. argus* L. bevond zich een ♂, dat mij reeds dadelijk opgevallen

was door de eigenaardige bruinachtige tint der onderzijde, zooals geen enkel ander exemplaar der serie dit vertoonde. Een onderzoek van de tibia der voorpooten gaf tot resultaat, dat de lange spoor, het zekere kenmerk van *argus*, niet aanwezig was, zoodat het exemplaar tot *L. argyrognomon* moest behooren. Om volledige zekerheid te verkrijgen, zond ik het dezer dagen met al mijn exemplaren van *L. argus* naar den Zwitserschen Lycaeniden-specialist HENRI BEURET te Neu-Münchenstein bij Bazel, die mijn determinatie bevestigde en mij tevens mededeelde, dat het bedoelde exemplaar het eenige Nederlandsche was, dat ik bezat. De vindplaats is de eerste bekende in Overijssel, n.l. de omgeving van het Lonnekermeer, waar ik het diertje op 23 Juli 1928 ving. *Argyrognomon* is nu dus bekend uit Drente (Zeegze), Overijssel (Lonnekermeer, tusschen Hengelo en Oldenzaal), Gelderland (Groenlo, Aalten, Winterswijk, Arnhem, Apeldoorn) en Limburg (Plasmolen). Deze vindplaatsen wettigen het vermoeden, dat de vlinder in geheel Oost-Nederland op de geschikte plaatsen voorkomt. We kunnen dit echter alleen met zekerheid te weten komen, door op elke vliegplaats *L. argus* in aantal te verzamelen, zooals ik zelf reeds eenige jaren doe, daar beide soorten in onze streken bewoners der heide zijn en dus door elkaar voorkomen. In het Gooi heb ik het voorkomen van *argyrognomon* nog niet kunnen vaststellen. Mijn talrijke exemplaren van Hilversum en de vele, die de heer TOLMAN verleden jaar bij Soest en in het Soesterveen ving, behooren alle tot *argus*.

Natuurlijk is naar één exemplaar, dat bovendien niet meer geheel gaaf is, niet uit te maken, tot welk ras onze vorm behoort. BEURET schrijft: „Mir scheint, dass Ihr Exemplar sich stark an *armoricana* OBTH. aus Nordwestfrankreich anlehnt”. Inderdaad vertoont dit ras, waarvan mij enkele co-typen ter beschikking staan, dezelfde eigenaardige bruine onderzijde bij de ♂♂. Voorloopig blijft deze interessante kwestie onbeslist, totdat meer Nederlandsch materiaal ten dienste staat.

II. Verschillen tusschen *argus* en *argyrognomon*. Over dit onderwerp is reeds heel wat geschreven. In ons land heeft VAN EECKE¹⁾ het laatst een artikel hierover

1). R. v. EECKE, „Bijdrage tot de kennis der Nederlandsche Lycaena-soorten”, *Zoöl. Meded.*, I, p. 22, 1915.

gepubliceerd. Als zekere verschillen dienen dan: 1. de copulatie-organen; 2. de spoor aan de tibia der voorpooten, lang bij *argus*, zeer kort bij *argyrognomon*; 3. de androconiën of riekschubben der ♂♂. Hiervoor geeft TUTT (*British Lep.*, vol. X, p. 205, 1908) de volgende verschillen aan: androconiën van *argus* eenigszins langwerpig, met 8—9 langsrijen van punten, die van *argyrognomon* bijna rond, met 10—12 zulke langsrijen. De andere kenmerken (kleur, breedte van den zwarten zoom, etc.) zijn niet constant, doch wisselen bij de verschillende rassen af. Ik ben echter overtuigd, dat de Hollandsche vormen der beide soorten voor een geoefend oog, misschien op een enkel twijfelachtig exemplaar na, onmiddellijk zijn te onderkennen, vooral de ♂♂. Uit Nederland beschik ik natuurlijk over te weinig materiaal, doch wanneer ik bijv. de exemplaren van Rennes uit de OBERTHÜR-collectie neem (nu in coll.-TOXOPEUS), dan zijn de soorten onmiddellijk vast te stellen. TUTT (*Ent. Record* XII, p. 38, 1901) geeft een groot aantal verschilpunten op tusschen de 2 vormen van den Simplon, die natuurlijk voor ons land weinig waarde hebben, echter weer bewijzen, dat de beide soorten op dezelfde vindplaats wel degelijk van elkaar zijn te onderscheiden. VAN EECKE vindt de ♂♂ moeilijk uit elkaar te houden, doch niet de ♀♀. Hij schrijft, dat de *argyrognomon*-♀♀ grooter zijn en nabij de basis der vleugels (op de achtervleugels vooral uitgebreid naar cel en anaalstreek) glanzend blauw, terwijl de *argus*-♀♀ bruin zijn. Dit opgegeven verschilpunt is echter zeer misleidend! De ♀♀ van *argus* zijn lang niet altijd bruin, maar dikwijls, soms zelfs heel sterk, blauw bestoven, terwijl omgekeerd van *argyrognomon* geheel bruine ♀♀ bekend zijn (*brunnea* SPULER), die bij sommige rassen zelfs de overheerschende vorm zijn. Daar ik nog geen inlandsche ♀♀ van *argyrognomon* gezien heb, kan ik op dit punt op het oogenblik niet verder ingaan. Ik vermoed echter, dat deze niet moeilijk van de blauw-bestoven *argus*-♀♀ te onderscheiden zullen zijn. Het blauw zal wel een geheel anderen indruk maken, zooals dit ook bij de Zweedsche rassen het geval is.

III. Nomenclatuur. A: DE GENUSNAAM. In *Tijdschr. v. Entom.*, deel 75, Suppl., p. 11, 1932 nam ik, in navolging

van TUTT, als genusnaam aan: *Plebeius* L. Ik was toen helaas nog onbekend met een artikel van LE CERF¹⁾, waarin deze overtuigend aantoont, dat LINNAEUS slechts drie genera bij de *Lepidoptera* onderscheidde, nl. *Papilio*, *Sphinx* en *Phalaena* (en niet: *Plebeius*, *Bombyx*, *Noctua*, *Tortrix*; zie bijv. de inhoudsopgave van *Syst. Nat.*!). De eerste, die *Plebeius* als geslachtsnaam gebruikte, was KIRBY (*Suppl. Cat. Diurnal Lep.*, 1871), waardoor de naam een synoniem is van *Lycaeides* HB. (*Verz. bek. Schmett.*, p. 69, 1822–23, type: *argyrognomon*). VAN EECKE heeft in zijn reeds aangehaalde studie er op gewezen, dat het onwetenschappelijk is, al onze blauwtjes in één genus te vereenigen. Met behulp der copulatie-organen kon hij verschillende genera onderscheiden, waarvoor hij nieuwe namen schiep. Hoewel het inderdaad een groote verdienste was, dat ook bij ons eens gewezen werd op de onjuiste systematiek van STAUDINGER, is het overigens jammer, dat de schrijver geen rekening heeft gehouden met de toen reeds bestaande literatuur. Reeds HÜBNER had in zijn *Verzeichnis* een groot aantal nieuwe genus-namen gecreëerd, waarvan de typen, voor zoover nog noodig, door SCUDDER²⁾ zijn gefixeerd. Al in 1896 paste TUTT in zijn *British Butterflies* deze nomenclatuur toe, die ons, aan STAUDINGER en SEITZ gewenden, nu nog zeer modern aandoet. En in zijn *British Lepidoptera*, deel XI en XII, 1908—1911, ploos de geniale Engelsche schrijver het onderwerp nog verder uit. Het resultaat van dit alles is, dat alle door VAN EECKE gepubliceerde genus-namen synoniemen zijn!

B: DE SOORTNAMEN. Ons gewone blauwtje van de heide wordt tegenwoordig zoo goed als unaniem als *argus* L. aangeduid. Behalve enkele conservatieve Engelschen, gebruikt niemand meer den naam *aegon* SCHIFF. als soortnaam (wel echter als ras, zie bij IV!). Anders staat het met de tweede soort. Deze, vroeger als *argus* SCHIFF. aangeduid, voerde later den naam van *argyrognomon* BRGSTR., doch wordt door enkele moderne schrijvers als *idas* L. vermeld. Toen

1). F. LE CERF, „Sur la validité de certains termes génériques attribués à Linné”, *Lepidoptera*, II, p. 153—167, 1927. Ook voor niet-Lepidopterologen heeft het artikel groote waarde. Het aardige Fransche tijdschrift is helaas na 4 jaargangen opgehouden te verschijnen.

2). S. H. SCUDDER, „Historical Sketch of the generic names proposed for Butterflies”, *Proc. Amer. Ac. Boston*, X, 1875.

VERITY n.l. de exemplaren der LINNAEUS-collectie in Engeland onderzocht¹⁾, vond hij daarbij een ♀ van het Zweedsche ras van *argyrognomon*, dat een etiket droeg met den naam *idas* in L.'s handschrift. Naar de beschrijving van L. had men nooit kunnen uitmaken, welke soort hij met *idas* bedoelde, doch het gevonden exemplaar nam elken twijfel weg. Vanaf dien datum vindt men dan ook steeds (tot 1929!) in VERITY'S publicaties: *L. idas* L., waarin enkele Duitsche schrijvers en ook COURVOISIER hem volgden. LINNAEUS heeft echter nog een andere *Papilio idas* beschreven (welke soort daarmee bedoeld wordt, weet echter niemand!) en daar deze beschrijving ouder is, kan de tweede naam *idas* L., als zijnde een primair homoniem, niet voor ons blauwtje in aanmerking komen. In zijn laatste publicaties gebruikt VERITY dan ook weer den naam *argyrognomon* BRGSTR.

IV. Nog iets over de rassen van *L. argus* L. Het nomotypische Zweedsche ras is afgebeeld door HEYDEMANN (*Int. Ent. Zeitschr., Guben*, vol. 25, pl. I, fig. 1 en 2, 1931). De onderzijde is veel lichter dan bij ons ras, bijna zoo licht als bij de Spaansche *hypochiona* RMBR.; de ♀♀ zijn veel sterker blauw bestoven. In Noord-Duitschland vliegt dan *aegiades* GERHARD, waartoe ook onze vorm gerekend wordt, terwijl het ras van Centraal-Europa *aegon* SCHIFF. is. Een interessant zeer klein ras vliegt in Frankrijk in de duinen vlak langs de kust van den Atlantischen Oceaan (*plouharnelensis* OBTHR.). In vochtige streken vliegen vaak rassen met prachtig blauw bestoven ♀♀, zoo in de Engelsche (ras *masseyi* TUTT) en Beiersche (ras *uliginosa* DANNEHL) hoogvenen. Zoo zou ook onze Peel nog wel verrassingen kunnen opleveren. Zie overigens voor een volledige studie van de *argus*-rassen VERITY²⁾.

V. Een gynandromorph ex. van *L. argus*. Onder mijn exemplaren vond BEURET een ♀ van Hilversum met mannelijke riexschubben (androconiën).

VI. Er bestaat een kleine mogelijkheid, dat nog een derde soort van het geslacht *Lycaeides* in ons land voorkomt. Deze, pas in 1910 als zelfstandige soort herkend en toen

1) R. VERITY, „Revision of the Linnean types of palaeartic Rhopalocera, *Journal Linn. Soc.*, XXXII, p. 173—191, 1913.

2) R. VERITY, „On the geographical variations and the evolution of *Lycaeides argus* L.“, *Iris*, vol. 45, p. 30—69, 1931.

als *ligurica* OBTHR. beschreven, bleek later co-specifiek te zijn met *L. insularis* LEECH, 1893, uit Japan, later weer ook met *L. melissa* EDWARDS, 1873, uit Noord-Amerika, terwijl ten slotte HEYDEMANN ontdekte, dat deze soort niets anders was dan *L. ismenias* MEIGEN, 1830, welke naam thans algemeen gebruikt wordt. (De andere namen blijven natuurlijk weer bestaan voor diverse rassen!). De soort is reeds uit een groot deel van Europa bekend; ook in Duitschland en Noord-Frankrijk komt ze voor. REBEL schrijft (*Berge's Schmetterl. Buch*, 9e uitgave, 1909) bij *L. argus* subsp. *hypochiona* RMBR., den lichten Spaanschen vorm, dat overgangsexemplaren met lichte onderzijde uit Zuid-Engeland (= ras *cretaceus* TUTT!) en Nederland bekend zijn. Waar hij deze laatste bewering vandaan heeft, heb ik niet kunnen ontdekken. Doch het geeft mij een flauwe hoop, dat daarmee *L. ismenias* MEIGEN bedoeld is, hoewel het evengoed mogelijk is, dat *L. argus* ras *cretaceus* TUTT ergens in het Zuiden van ons land vliegt, daar deze vorm ook in West-Frankrijk voorkomt. Zooals men ziet, is er zelfs bij onze gewone soorten nog heel wat te bestudeeren. De studie der Lepidoptera is er de laatste jaren niet eenvoudiger op geworden, maar zeker veel en veel belangwekkender dan in den tijd, toen men meende, een vlinder te kennen, als men een dozijn exemplaren van de soort in zijn verzameling had.

Wat overigens *L. ismenias* betreft, hoewel de soort nog geen 25 jaar bekend is, bestaat er reeds een eerbiedwekkende literatuur over. Als bijzonder aanbevelenswaardige artikelen noem ik het reeds aangehaalde van HEYDEMANN (*Int. Ent. Z.*, vol. 25, 1931) en dat van STEMPPFER en SCHMIDT (l.c., p. 429, en volg., 1932, „Studien über zwei oft verwechselte Lycaeniden”).

Amsterdam, Mei 1933.

B. J. LEMPKE.

NASCHRIFT. Nadat bovenstaand artikel reeds gezet was, vond ik dat HEIJLAERTS (*Tijdschr. v. Ent.*, vol. 13, p. 157) reeds 29 Juli 1867 een exemplaar van *argyrognomon* op de Galdersche heide bij Breda gevangen had. Dit zou dan het eerste uit ons land bekende exemplaar zijn. De vangst vereischt echter dringend bevestiging.

De heer TOLMAN ving op 2 Juli j.l. een ♂ op de heide bij Soest. Het heeft dezelfde bruine onderzijde als het Lonnekermeersche exemplaar. De tint van dit bruin is nog iets donkerder dan de onderzijde van *medon* HUFN. (= *astrarche* BRGSTR.).

Juli 1933.

L.

Bibliographische Bijdrage V.

Na het reeds vroeger medegedeelde*) omtrent de oudste Verslagen der Ned. Ent. Ver., blijkt het, dat mijn nasporingen daaromtrent toch nog nieuwe gegevens hebben opgeleverd, die ik hierbij wensch te publiceeren. Als definitief kan ik ze nog niet beschouwen. De mogelijkheid bestaat, dat er nog nader licht op geworpen kan worden.

Het eerste verslag, dat bestaat, is, zooals ik reeds mededeelde, dat van de tweede vergadering; een separaat hiervan bezit onze Vereeniging niet. Wel gelukte het, de serie van de Algemeene Konst- en Letterbode te verkrijgen, waardoor dus in dit tijdschrift de origineele verslagen 2 tot en met 8 aanwezig zijn.

Het schijnt, dat de leden van vergadering 2, 3 en 4 een aflevering van de Alg. Konst- en Letterbode, waarin deze respectievelijke verslagen voorkwamen, ontvingen. Eerst vanaf de vijfde vergadering werd een separaat verspreid, dat een eigen paginatuur heeft, maar wel in hetzelfde 8° formaat als het oorspronkelijke uitkwam. Het negende verslag verscheen alleen in de Handelingen. In de Letterbode vindt men slechts een zeer kort uittreksel, waarvan waarschijnlijk geen separaten bestaan.

Deze bestaan wel van de eenigszins uitvoeriger uittreksels, in de Letterbode verschenen, en wel, voor zooverre ik heb kunnen nagaan, van vergadering 10, 11 en 12. De verslagen zelf van deze vergaderingen vindt men in de laatste drie afleveringen der Handelingen. Daar de Letterbode ondertusschen van 1854 af van formaat veranderd was in een tweekolommig kwartoblad, één deel per jaar,

*) Zie: Bibliographische Bijdrage IV. Tijdschr. v. Entom., Dl. LXXV, 1932, Suppl. p. 229.